

ב"ה.

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
השנה החמש עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים זלנדר
הסתדרות נשי מורחי באמריקה
מהדורה מיוחדת בשביל ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחנוך ותכנות מורגלים בגולה

רארא (תשס"ז)

וע' גם גליון רארא תשס"ז

א. ו' י"ג וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום.

ר' יוסף אבן קספי: משנה כספי:

אמר יוסף יט בזה המאורע מתחילת ענין נבואת משה עד היום שתי שאלות:
הראשונה איך יהיה משה כלל אחר מצות ה' בצורתו לו לעשות דבר, עד
סאחרי דברו ישנה דיפחד, וזה לא אחת ולא שתיים לבד, אבל שבע פעמים עד
הנה, אין זה כי אם חס ושלום חולשת האמונה בנ' ית' והשאלה השנית:
הנה ה' ית' הוא השכל הצמוד השלם וכן תמיד בפעל, ואיך ישתנו הנחותיו
עד שמשל כאלו הוא יועץ יותר שלם נותן עצות הגונות אחת לאחת לו ית'?
והוא תחילה בהיות אהרן מליץ לישראל, ונשנת גם לפרעה, ולמה לא ענהו
ה' "הליועץ למלך נתנוך?"

התשובה לראשונה: חלילה שיהיה נזירות משה ופחדו מצד שיהרהר בה' ית',
אבל מצד היותו מהרהר בעצמו ובנפשו, שמא אינו מבין מה שיאמר ה' לו,
כי דבריו ית' קצרים וסתומים דקים וקשים. כי כן ראוי לו, והלא כן
הם דברי כל חכם, אף כי האל ית', ואין רשות לעבד העומד לפני האל,
שיבקש מקור על כל מלה פדוש ופדושים. כאלו הוא מדבר עם חברו; לכן
יהיה משה עבד ה' כשמעו דבר ה' חושד תמיד בשכלו ובהבנתו, עד שהיה
חרד ומתפחד מסוגת עצמו, וכל זה מעצם חכמתו כשה' (משלי י"ד ס"ז)
"חכם ירא - וסר מרע" והפוכו "יוכסיל מתעבר ונבטח" ... וה' ית' לא יעשה
עבדיו מהשומים, כי אין לו חפץ בכסילים, אבל מן החכמים החוקרים להבין
תוכות הדברים ובטעמיהם בכל סבותיהם, וזה אינה חולשת האמונה בה' ית',
אבל הפוכו, רצוני - הפלגת חזק האמונה בו, אשר זה הכונה באמרו
(דב' י"ח י"ג) "תמים תהיה עם ה' אלוקיך" - וזה היה סבת נזירות משה
וברחו, עד שעמד על תוכן שלמות הענינים בחקירותיו ובהתבוננותו, עד
שהגיע לו הנבואה המשלמת לו בזה השליחות, באמרו:

"ויאמר ה' אל משה ראה נמתין אלוהים לפרעה" ... ואחריו (ד' ו')
"ויעשה משה ואהרן כאשר צוה ה' אותם - כן עשו". כלומר: בשמחה ובטוב
לבב. ואין ספק שמשה, אלו היה בתכלית שלמותו שהגיע אליו בספור הכתוב
בכי תשא (שמות ל"ג י"א) שנאמר בו "ידבר ה' עם משה פנים אל פנים"
לא הגיעו לו אלו החרדות אף לא אחת, אמנם עתה אינו עוד בתכלית השלמות.
אם היה גם עתה (=אע"פ שכבר במצבו זה) במדרגת שלמות על כל הגביאים
שהיו.

והתשובה לשאלה השנית: ...

1. סמן מה הן שבע הפעמים אשר בהם "יהרהר משה אחרי מצות ה' בצורתו
לו לעשות דבר"?
2. הבא הנגמאות מספר בראשית, אשר גם שם נראים צדקים כ"מהרהרים
בה' מחולשת אמונה - ובאמת אין דבריהם אלא "חרדה ופחד משגת
עצמם" - כדברי אבן קספי!
3. הנה דברי אבן קספי להברי רש"י ורשב"ם, בגליון שמות תשס"ז
שאלה 1, למי משני הפרשנים ההם מתקבלת עמדתו?
4. התוכל להביא ראיה מפורשת שמות (מן השיחה שעל יד הסנה) למה
סאומר אבן קספי, כי עד עתה "אין משה עוד בתכלית השלמות" אשר
אליה הגיע בכי תשא (ל"ג י"א)?
5. נסה לענות לשאלתו השניה.

ו' י"ג וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך
מצרים להנציא את בני ישראל מארץ מצרים.

ספרי בהעלותך י"א י"ב: אמר להם: היו יודעים שרובנים וסרחנים הם (=בני
ישראל), אלא על מנת שתקבלו עליכם, שיהיו מקללים אתכם וסוקלים
אתכם באבנים.

(וארא חטט"ז)

- 2 -

רמב"ם סנהדרין כ"ה: אסור לאדם לנהוג שררה על הצבור ובגסות הרוח אלא בענוה וביראה... וכן אסור לו לנהוג בהן קלות ראש אע"פ שהן עמי הארץ, ולא יפסיק על ראשי עם הקדש, אע"כ שהן הדיוטות וספלים - כפי אברהם יצחק ויעקב הם, וצבאות ה' שהוציא מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה, וסובל סורח הצבור ומשאן כמשה רבנו, שנאמר: כו (במדבר י"א י"ב) "כאשר ישא האומן את היונק"...

זא ולמד ממה רבן של כל הנביאים, כיון ששלחו הקב"ה במצרים ונאמר: "ויצום אל בני ישראל", אמרו מפי הקבלה, שאמר להם למשה ולאחריו: על מנת שיהיו מקללים אתכם וסוקלים אתכם לאבנים.

רש"י ד"ה ויצום אל בני ישראל: צוה עליהם לחנהיגם בנחת ולסבול אלהם.

"ואל פרעה מלך מצרים: צוה עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם. זהו מדרשו ופשוטו: צום על דבר ישראל ועל שליחותו אל פרעה, ודבר הצוים מהו, מפורש בפרשה שניה לאחר סדר היחס, אלא מתוך שהזכיר משה ואהרן הפסיק הענין באלה ראשי בית אבותם ללמדנו, האיך נולדו משה ואהרן ובמי נתיחסו.

1. רש"י מביא קצור דברי הספרי דלעיל גם לפסוקנו וגם לבמדבר י"א י"ב ד"ה כי תאמר אלי. (ומזכיר שם גם את פסוקנו!)

הסבר מהו הקשי שרצה ליטב במקומנו ומהו הקשי שרצה ליטב שם (במדבר)!

2. מהו ההבדל בין פשט לדרש בפרוש הבטוי "צוה אל פלוני".

3xx. כיצד מתקשר, לדעת רש"י סוף הפסוק "להוציא את בני ישראל" לתחילתו "ויצום אל...".?

4xx. מה ראה רש"י להקדים כאן את מדרשו לפשוטו?

5xx. למה פתח רש"י בלשון רבים "צוה עליהם לחנהיגם" וסיים בלשון יחיד "צוה עליו לחלוק לו כבוד".?

6xx. למה מביא הרמב"ם את עיקר הוכחתו מפסוקנו ("צא ולמד...") ואינו מסתפק בראיתו במדבר י"א י"ב?

ג. ו' י"ג ויצום אל בני ישראל

ירושלמי ראש השנה פ"ג ח"ח (כשר תורה שלמה וארא ו' ע"ז)

אמר ר' שמואל בר רב יצחק: "וידבר ה' אל משה... ויצום אל בני ישראל" על מה צום? על פרשת שלוח עבדים. (פירוש: שלא ופענדר איש באחיו מבני ישראל ובזכות זה יחיו נגאלים). דא"ר הילא: לא נענשו ישראל (=שולו מן הארץ), אלא על פרשת שלוח עבדים, (=למי שהיתה מצוה ראשונה להם במצרים ובשבילה נגאלו). הדא הוא דכתיב: (ירמיהו ל"ד) מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי וכו' וכו'.

1xx. היכן מצא הירושלמי רמז לכך בפסוקנו שנצטוו על שלוח עבדים, והיכן מצא רמז לכך בירמיהו ל"ד?

2. מהו רעיון המדרש הזה?

מדרש

אלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר יענה כל אחד לפי הכנתו. ובת יס לשלוח לנחמה ליבוביץ, ההסתדרות הציונית העולמית, המחלקה לחינוך תרבות תורניים בגולה, ירושלים ת.ד. 92.